11/IX

Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вӀашагӀкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера дена ● ШОАТТА, 29 СЕНТЯБРЬ, 1984 ШУ. ● № 117 (6995). Мах 3 кап.

КПСС ЦК Политбюро

КПСС ЦК Политбюро шинй арӀанарча заседане хьежай ГӀаьнарча Къулбаседен районашкен СССР Къулбаседехьарча бердаца оагӀув болча форда районашкен Ӏалам чӀоагӀагӀа лорадарах долча дешага. Къулбаседене заповедникий система хьае, хьайбаш гуллуча моттигашна форда кемаш фега гӀолла а форда тӀа гӀолла а лелара доазув оттаде, геологотохкама, гӀирсаш хьалдара, кхыдола балхаш деча хана Ӏалам лоралдаро дӀадехараш тергалде оттадеш. Цу дерригача дешах йола предложенеш СССР Лакхехьарча Совета палатай комиссеш хьажийта дӀачуенай.

Заседане дийцад болхлой организованни набора нагирхой общественни тӀаьхьехилгеи дӀахо эргадаьккха тоадара гӀулакхех дола дош. Цу дешах лаьца тӀайийцача КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи соцам тӀа белгалдоаккх, болхлошта организованни набор яр къахьегама ресурсаш ца тоъача мехка районашка болхлой низ территориешка отраслешка наисбеш дӀа-юха бехьарая цигара халкъбоахама лоархӀамегӀара объекташ балхлой кадраша, Ӏалашъярай дина средство хилар.

ЛоархӀамегӀара халкъбоахама объекташ хьалъечеи царна реконструкци ечеи, керда территореш кхаъерзавеча да-къя лаца организованни набогагӀа болхлойн общественни тӀахьехамагӀа нагирхойн бохийтилга партеи правительстваи бехктокхаме поручени лерхӀа, из болх доккха патриотически интернациональни гӀулакх санна кхетабе боагӀа союзни республикай Компартей ЦК-аша, парте крайкомашеи обкомашеи, СССР министерстваша а ведомстваша а, союзнии автономии республикай Министрий Советаша, халкъа депутатий краевойи областнойи Советий исполкомаша, ВЛКСМ ЦК-ас, партийни, комсомольски, профсоюзни организацеша, предприятей, учрежденей, организацей кулгалхоша.

СССР Госплана, къахьегамаи социальни дешаштеи болча СССР Госкомитета, ВЛКСМ ЦК-аца, СССР министерствашеи ведомствашеи, союзни республикай Министрий Советашта тӀадиллад организованни набогагӀеи общественни тӀахьехамагӀеи дӀаухийтача болхлой кадраша ГӀаьнарча Къулбаседеи, СибарегӀеи, ГӀаьнарча Малхбоален районашкара предприятешй организацешй, мехка кхыча районашкара шеръеши керда хьалъеши йола лоархӀамегӀара халкъа боахама объекташ Ӏалашъеча хана царна эша производственни фусамий— бытовойи хьалаш а хӀаьта иштта професси Ӏомаяран говзал лакхъяран эша хьалаш а вӀаштӀехьдоахилга.

ЦК Политбюрос йийца а йийца, тӀайийцай Ӏаьржача металлурге продукце дефицитни тайпаш арахеца керда мощносташ сихагӀа хьалрах йола СССР Министрий Совета предложенеш. Белгалдаьл яйгача промышленноста дукха объекташ хьалъяра тӀадернадаь гӀулакхаш, цо йиш хулийтаргья лоацдача хана хьалха латтача технологеца оборудованецеи кийчъяь хӀанзарча тайпара предприятеш хьае. Пластмассай, синтетически хьостийи тайп керда тайпаш арахецийта Ӏалашдара химически промышленноста мощносташ дегӀайоалаергйола хьаьдда предложенеш къобальдай.

Белгалдаьъ мероприятеш чакхъяхаро йиш хулийтаргья яйгача промышленноста предприятешка тӀехдаьнна чӀоагӀа хоатташ дола халкъа эша тӀехдина товараш хьаделга Ӏалашде, тӀаккха лоархӀаме дакъа лацар хургда цунах КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъеча.

Политбюро заседане дийцад идеологически балха цхьадола актуальни дешаш. Белгалда аьлча, уйла тӀерзаьй Советски Союзан кхыча социалистически мехкаштеи духьала метиӀаьлей пропагандистски кампанеш ечa империалистически идеологически центраша моастагӀалтӀехь леладу гӀулакхаш аргументированно хьагучадахана дарг ца хилара.

Политбюрое информацега да а йийтӀа, къобалдаьд СССР Лакхехьарча Совета депутат, КПСС ЦК секретарь И. В. Капитонов керте а волаш, СССР-еи Мексикаеи юкъе дипломатически отношенеш отталь 60 шу дизарца а, хӀаьта иштта Мексика къаман цӀейца — шин лоӀаме хилар хьалхайнадаьча Денца а дуъзаденна Мексике яха хиннача СССР Лакхехьарча Совета делегаце даь гӀулакхаш. Хьахийнадаьл, доттагӀал долаа советско - мексикански отношенеш чӀоагӀа хилара, тайп - тайпарча доакъошка уж дегӀаахара, СССР-еи Мексикаи халкъий хьаштий духьа дӀахо шеръяран кӀоаргъяран раьза хилар.

Цхьадолча кхыча дешашка а хьежай Политбюро, царех лаьца йоагӀаш йола решенеш тӀайийцай.

(ТАСС).

КПСС обкоме

КПСС обкома бюро вигӀадарча заседане йийцай 1984 шерен цхьайтталагӀча пятилеткая планаш а декхараш а ханал хьалха кхоачашдара къахьегама коллективаш оарцагӀйоахаш КПСС Старопромысловски райкомо беча балха отчет.

Цу дешах лаьца тӀайийцача соцам тӀа белгалдаьккхад, 1984 шера а цхьайтталагӀча пятилетка а планаши декхараши ханал хьалха кхоачашдара района къахьегамхой оарцагӀбоахаш парте Старопромысловски райкомо хоадам болаш организаторски массово-политически болх беш хилар.

Грозненски ремонтно-механически завода, буруш тохара Октябрьски управлене, «Союзавтоматстрой» ВНПО опытно - экспериментальни завода къахьегама коллективаша инициатива дӀайолаяьй цхьайтталагӀча пятилетка план ханал хьалха кхоачашъяра. 60 совгӀа цехой участкаш, 120 бригадо, 5000 гаргга болхлочо тӀайийцад 1984 шера а бІаргчача пятилетка а плана заданеш ханал хьалха кхоачашъяра доккхагӀдола социалистически декхараш, хӀаьта уж толаме кхоачашдеш а да.

ДӀадахача 3,5 шера района промышленносто ерригача планаш 101,6 процент кхоачашъяьй, къахьегача овсарлен план — 101,7 процент. Района предприятеша 20 миллион сом гаргга тӀехкхоачашъяьй пхе шера отталь хиина товарни продукце боарама задание. Дикка лакхъеннай договорни дисциплина. ВІубенна кхоаташъеш я карарча шера заданеш а.

Цунна цхьана парте Старопромысловски райкомо, юкхъанцарча партийни организацеша хӀанз а ерригача участкашкея биазача боарамея Ӏаламдаьдац планаши декхараши ханал хьалха кхоачашдара къахьегама коллективаш оарцагӀйоахилга, производствана массе оагӀорахьара интенсификаци елга. Из бахьан долаш цхьайтталагӀа пятилетка йолаелча денз йиъ предприяте: № 5 йолча мыьхка завод, Грозненски экспериментально-механически карпиш кхоаш еш йолеи заводаш, «Терек» яха мебельно-дахчих хӀамаш ю производственни объедненея продукце боарама йолча контрольни цифраш 2 миллион сом гаргга тӀехьайисай 5 предприяте къахьегама овсарле 1 процент, лакхъярен дӀадодар 0,5 процент кӀезигдарен задани кхоачашъяьц.

Парте районни комитето кхоачам боллаш тӀаьхьожим лоаттабац, анализ яц дисциплина чӀоагӀъяра, балха ха йолелга, кадраш балхара дӀаюьлалга кӀезигдара беча балха. Цу дерригнена духьале ю доахкагӀдолв доазонаш дахара.

Нохч-ГӀалгӀай обкома бюрос парте районни комитетара хьадийхад долаш дола кхоачамбоацараш дӀадоахвара, коммунисташ районера берригa къахьегамхой 1984 шерен цхьайтталагӀча пятилетка планаши декхараши ханал хьалха кхоачашдара оарцагӀбоахаш бу организаторски политически болх чӀоагӀбелга.

КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеш кулгаъя а луъцаш, парте райкомо де лаьрхӀар кхоачашдара тӀаберзабаь организаторски болх бу юртбоахама производства агропромышленни комплекса кхьачедоаьчей эффективность лаккхъелга. юрт экономически социальни дегӀайоалаелга Ӏалашдаре овлангара дешаш къестадара бола агропромышленни объединене лоархӀам лаххбеш. Цунна хаддава гӀо ду боахам доалдара дикагӀйола стиаи экономически методаши чӀоагӀъяра. юрта боахам а еррига агропромышленни комплекс а дегӀайоалаяра керттера дешаш къестадеча инициатива хилара а шоай лоӀамагӀа уж къестадара а эппин дола хьалаш хьалдара.

Цу дерригенеша таро хулийт юрта йолаш йолча производственни потенциалахи дӀаяххийта капиталовлоненеш юхаметтаоттарахь пайде энара эффективность лакхъе, экономика чӀоагӀъе.

Цунца цхьана агропромышленни объединена кулгал деш парте Наурски райкомо беча балха юкъе доалл да лоархӀам боллаш дола кхоачамбоацараши дайна дисараш. КПСС райкомо хӀанз а вӀаштӀехьдаьккхилаш РАПО чуйоагӀаш йола предприятеши организацеши бух социеш доаккхий толамаш лахара цаӀ йола боахаме механизам санна болх беш хулийтилга.

КПСС обкома бюрос нарге Наурски райком декхарийла яьй КПСС ЦК майски (1982 ш.), пул тӀехьагӀа хиннача агропромышленни комплекс дӀахо дегӀайоалдарах, Кхачан програмна кхоачашъярах йолча Пленума дӀадехарашка хьежжа районни агропромышленни объединене балха кулгалдара боарам тоабе. Керттера тергам тӀабахийта юрта боахама производства эффективность дегӀайоалаяр Ӏалашдеча овлангарча дешашта.

КПСС обкома бюро заседане дийцар дӀахо йолча хана къахьегама коллективашка общественни кхача лоаттабари бытовой гӀуллакхаш дареи тоадара дош.

Цу гӀулакха дечох цхьадола дика болх белгал а боаккхаш, цунца цхьана парте обкома бюрона хет, къахьегамхошта производстве общественни кхача вӀаштӀехьбаккхар, бытовой гӀуллакхаш дар тоадара партийни, советски, профсоюзни организацеша а республика боахамий кулгалхоша а бу болх хӀанзарча хана дӀадехараш дизаза кхоачащдеш бац аьнна.

Республика дукхача предприятешй организацешй кхоачашдац общественни кхачан сеть шеръярах дола шоашта хьалхашка оттадаь декхараш. Пятилетка 3 шера няхь Ӏохойша моттигаш дукхагӀа хилийтара декхар промышленни предприятешка 25 процент мара кхоачашдаьдац.

Общественни кхачан управлененеи ОРСашеи чакхбаьккхац нaха гӀулакх дара прогрессивни формаш кийчъейоалаяра лаьрхӀа бола болх. БоагӀаш йола йоакхо яц диетически кхача дикагӀа хилийтара къаьста а «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене предприятешка, «Трансмаш», «Автоспецоборудование» яхача заводашка, швейни производственни объединене.

Полуфабрикаташи кулинарни изделеши йолхай практически товлуш дац.

Производства болхлой а гӀуллакхерча нaха а бІайха кхача дикагӀа хилийтара во пайда еш юрташкарча гӀоиша долча боахамий тароех.

Дукха кхоачамбоацараш да къахьегамхошта производства бытовой гӀуллакхаш дар вӀаштӀехьданнкхарча а. Быта цӀеноц, комплексни приемни пункташ хьалъяра а вӀаштӀехьъяьккхара а отталь декхараш кхоачашдаьд. Карарча хана «Гор.» Грозне кхаь предприяте мара яц быта служба стационарни мастерскеш. верхӀанхьа мара — нога гӀирс тоабу мастерскеш, дукхагӀйола коллективаша дӀа-юха ухаш гӀулакх дара форме юкъе ца озаш юс, дукхагӀа хилаш деш дола бытовой гӀуллакхаш. ДӀахо тоада дезаш да медицински гӀулакх дар.

КПСС горкомаша, райкомаша, горрайисполкомаша эзала леладу къахьегамхой социально-бытовой хьалаш мипитаи хьажарах бола предприятей кулгалхой, партийни профсоюзни организацей бехктокхам лакхбара гӀулаких, кӀезига дуьц уж дешаш бюро, исполкомий заседанешка а иштта партийни профсоюзни собранешка а.

КПСС обкома бюрос КПСС горкомаш, райкомаш, горрайисполкомаш декхарийла яьй укх соцам тӀа белгалдаьккха кхоачамбоацарела дӀадаха, хӀара коллективна бакъахьара производственни хьалаш хьа а деш общественни кхача тоабара, бытовой, медицински, кхыдола гӀулакхаш дара практически гӀулакхаш чакхдахе. Цу балхага хьажа веза советски наьха вахара хьалаш тоадара еррига комплекс кхоачашъе Коммунистически парте хьалхашка оттаяьча керттера лоархӀам болча дакъага санна.

Министерствой, ведомствой, предприятейи организацейи кулгалхошта тӀадиллад хьем ца беш общественни кхача, производстве бытовойи медицински гӀулакхаш дар, дегӀакхуьалар, тоадар вӀаштӀехьдаьккха. 1985 шу чакхдаьлле столовеш, быта цӀенош, кхыйола санпропаганди социально-бытовой объекташ болх бе йолалийта еза. Хьажа а хьежа къоастаде деза йоккхача цехашка а болхлой общежитешка а кафеш, кафетереш, хӀама кхоадла моттигаш, буфеташ хьаеллара дош.

ШийтталагӀча пятилетка предприятейи организацейи экономически, социальни дегӀаахара планашта юкъейоза къахьегамхошта производстве общественни кхача лоаттабара, бытовойи медицински гӀулакхаш дара материально-техническа база дӀахо чӀоагӀъяра йола белгалаяра мероприятеш.

КПСС обкома бюро заседане дийцар кхы дешаш а.

Хоам бу КПСС обкома пресс-центро

Телефон 2-66-72

ХЬАЛХАЛАТТАРАШТА ЮКЪЕ БА:

РОМАСОВ Иван Павлович — Наурски района «Терски» совхозе механизатор. ДТ-75 яхача тракторца норма 5,1 гектар йолаш, цо цхьан дийнахьа ахий 8 гектар.

КУРБАНОВ Ваьид — Грозненски районе «60 лет Октября» совхозе механизатор. ДТ-75 яхача тракторца, норма 24 гектар йолаш, дийнахьа цо дӀайийний гуранъа юь культураш 30 гектаре тӀа.

ШУМИНА Мария Николаевна — Шелковской районе «Червленский» совхозе хомсаш лелаер. Норма 300 килограммий социалистически декхареш 400 килограммий долаш, цо хӀора дийнахьа цхьан тоннел совгӀа хомсаш гулъю.

БАКАЕВ Хаим — Гудермесски района «Терек» совхозе механизатор. ДТ-75 яхача тракторца, норма 4,6 гектар йолаш, цо цхьан дийнахьа ахий 6,6 гектар зяб.

* * *

27 сентябрь хьатӀаккхочашъ республика районашка гурахьа юь культураш дӀайийний 78,6 эзар гектаре тӀа, из кул планагӀа лаьрхӀачох 42,8 процента совхха укх ханаца нийсдича 11,6 процент дукхагӀеи. Кхашка болх беш хиннай 380 хӀамаш дӀахоь агрегат, цар дӀайийнаца 4868 гектар. Гурахьа юь культураш дӀаера план кхоачашъеча хьалхие лелаю Наурски, Надтеречни, Грозненски районаша.

Лохьаьй хӀамаш дӀаера теппаш Урус-Мартановски, Ножай-Юртовски районий боахамаша.

Республике 56,5 эзар гектар зябь ахай, из кул планагӀа лаьрхӀачох 33,2 процент, совхха укх ханаца нийсйича 10 эзар гектар лакхагӀа. Цхьан дийнахь-буси ахай 286 гектар.

Зябь оахача тӀехьаьс Советски, Ножай-Юртовски, Веденски районаш.

Республике божадаерии ийлад 71,3 эзар тонн, из кул планах 47,3 процент. Балчa нахагара ийлад 3,3 эзар тонн.

Пачхьалкхена баьцадаараш дӀачуьлуча тӀехьадус Шелковской района боахамаш, уххаза 10,1 процент мара кхоачашъяьяц, план Наурски — 22,3 процент, Н[illegible]ни — 4,6 процент.

Пачхьалкхена сомаш бехиб 47,2 эзар тонн, 58,3 процент кхоачашъяьй план. Сомаш дӀачубалара план кхоачашъяьй Шалински районе — 102,5 процента.

Хьаака санна тӀехьаьс Ножай-Юртовски, Советски, Грозненски районаш.

Харбазаш бастаца республике дӀачуйийний 5,1 эзар тонн, е планах 72,9 процент.

План кхоачашъеча мелах гойт Наурски района Ленина цӀерагӀчеи Шелковской района «Путь к коммунизму» яхачеи колхозаш.

Сихха чуэцаш а ялата лоьрхӀа хьаккхӀаш. Ерригa а чуийцай 7197 гектара тӀара пран, из кул ерригa а чуэца езачох 21 процент. Наурски района боахамашка чуийцай 73 процент, Грозненски — 46, Урус-Мартановски — 37 процент. Республике гӀолла хӀара гектара тӀара 28,8 центнер хьажкӀаш якай, из 5,2 центнер соахкарчул кхагӀа хул.

Гудермесски, Шелковски, районашка дуга чуэцаш латт. Хьахьакхай 3015 гектар, из кул планах 55,0 процент. Хьахьакхачох 75 процент аьрдад, юкъера лаьрхӀача хӀара гектара тӀара 27,2 центнер дуга даьккхад.

ДӀахо чуэцаши пачхьалкхена дӀачулуши латт шекара свеклаш. **27 сентябрь хьатӀаккхочашъ чуийцай 2895 гектар, е ерригача майдах 29 процент.** Республике гӀолла юкъера лаьрхӀача хӀара гектара тӀара боала хьункъам 238 центнер хиннаб. Графикал хьалхадувлаш дӀачулу пачхьалкхена шекара свеклаш Шалински, Гудермесски, Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, районий боахамаша.

Дa тӀехьа сихлуш латт генараш чуэцара балхаш. Цхьан дийнахьи-буси республике чуийцай 362 гектар. Юкъера лаьрхӀача хӀара гектара тӀара 10,4 центнер йоал. Хьатташкара пачхьалкхена генараш дӀачудалара балхаш эсала лел Гудермесски, Малгобекски, Сунженски, Урус-Мартановски районашка.

ДАЬХЕН ДОККХА СОВГӀАТ ДӀАДАЛАР

27 сентябре Кремле КПСС ЦК Генеральни [redacted] СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела, Социалистически Къахьегама шоаза Турпала ноккъоста Константин Устинович Черненкона Ленина орден а «Серп и Молот» яха кхоалагӀа Доша медаль а дӀаелар. КПСС ЦК Политбюрос а СССР Лакхехьарча Совета Президиумо а тӀадиллара совгӀат дӀаделар ЦК Политбюро член ноккъоста Д. Ф. Устинова.

Доккха совгӀат дӀалуш ноккъ. Д. Ф. Устинова къамаьл дир.

Ноккъоста Д. Ф. УСТИНОВА къамаьл

Веза Константин Устинович!

Кхетадеш ма хилла, дог гӀоздаьнна а волаш, аз кхоачаяду вай парте ЦК Политбюрос а СССР Лакхехьарча Совета Президиумо а тӀадиллар — Хьона, Социалистически Къахьегама шоаза Турпала, Ленина орден а «Серп и Молот» яха кхоалагӀа Доша медаль а дӀалу.

Уж доккхий совгӀаташ Хьона деннад ленински чурен арахьарен политика кийчъеча а чакхйоахача а, экономика а культура а дегӀайоалаеча, СССР оборонни йиш чӀоагӀбеча, партийни пачхьалкхени балха тӀа Ӏалаьмате доккхий хӀамаш карагӀдахарах, машар а халкъий кхерамзле а чӀоагӀъеча Ӏа Ӏайха доккха дакъа юкъедахьарах.

Ма кӀоарга чулоацам болаш а нийса а формулировка я из! Вай юкъарча сийлахь - доккхача гӀулакха — СССР-е социализм эргайоахаш тоаяра а коммунизм хьалъяра а гӀулакха, чӀоагӀача машара а дуней халкъашта юкъерча кхерамзленна а тӀехьарча къовсама Ӏа Ӏалаьмате доккха дакъа юкъедахьар ма дина хьагойт цо.

Советски халкъа, социалистически мехкий къахьегамхошта, дуней ерригача прогрессивни общественноста Хьо вова гӀоргаьнна политически а пачхьалкхен а деятель, сийлахь доккхача Ленина гӀулакх тешаме а диза а дӀахоьъво санна.

Боккъонца турпала ниъ ба Ӏа хьебенар. Даьхенна долча гӀулакха СибарегӀа а Казахстане а, Поволжье а, Молдаве а, хӀаьта юххера а столице партеи пачхьалкхени центральни органашка болх бе бийзаб Хьа.

Тхона Хьона уллув болх бе бийзарашта, хетаргахьа, къаьстта къаьгга гу парте чурчеи арахьарчеи политика принципиальни дарраш хьаьча а из кхоачашъяра хоадам боллаш дола наькъаш белгалдеча а Іа. Константин Устинович, мел Ӏалаьмате чӀоагӀа къахьег.

Экономика а идеологи, партийни а пачхьалкхен строительство из але а — вай социалистически общество дегӀаккхувтара Ӏа хайнахьа а тайпардар гуш а цил. цӀатинаш ца гойтача лостама цӀи лакха хиле ла.

ХӀаьта уж ерригаш а бухсоццача къаьчача а цхьан ле лерхӀачоа тӀаерзаль а— вай сийлахь доккха мокхы а хозагӀеи ена боламагӀеи хилийтара, советски наьха вахар материальни кхы тӀа а дикагӀа Ӏадашдара, из духовни дӀаьхегӀа хилийтара. Іа кулгеж а деш, вай парте советски халкъа турпала къахьегам тӀаберзабу цу де лерхӀарашка ахачара.

Геттара лоархӀаме да, из дешие а тӀайийль решенеш миштта кхоачашъю хьежар, дӀалоладаьь гӀулакх дизза чакхдаккхар, коллегӀича участке советски сего къахьеге а из массаза дисциплина йолаш, дог дазаш, эффективность йолаш хилийтар Ӏа кертера лерхӀаш хилар.

Алхха вай партена а советски халкъа а хайна ца Іеш, дерригача дунена а хоа адамлена тӀалаттача къерки тӀехьа кхерам дӀабаккхара, хаьттан тӀа машар чӀоагӀбере а дунеи халкъашта юкъе вӀаши беркате бувзамаш леладенна дегӀаккхувлара, вежарашха долча социалистически мехкаша цхьаьна леладу гӀуллакхаш кӀоаргдара, хӀара пачхаьлкхеи, хӀара халкъа нортамукъаде, шай лоӀаме хилара, социальни прогресс е боаъо хилара Ӏа цахаддаш йоакхо елга. Дунеи тӀарча чоалхачеча хьале машара а хӀалхьий доттагӀалий а ленински накъагӀа вай пачхьалкхен кемана лостам тел Іа бӀубенна.

Къаьстта белгал да дича Іелац со Іа, Константин Устинович, парте а пачхьалкхен а кулгалхо, оборона Совета Председатель, Верховни главнокомандующи хиларах тарра, вай мехка кхерамзлен дешай, цун оборонни низ чӀоагӀбелга хила эшшача боараме хилийтара а вай сийлахьча ГӀирзашцарча Низашта материальни Ӏалашо яра а идейно-политически кхетам белара а Ӏалаьмате чӀоагӀа йоакхо ец хилар. Уж декхараш кхоачашдарах Хьона гу советски халкъа машареча вахара, долче, дерригача адамлен машареча кхоален а кертерча гарантех цаӀ.

Веза Константин Устинович! КарагӀдаьннарчун реалистически хьасапа мах бер а, сагогагӀа йола проблемаш къоастаяра йоакхо яр а, кадрашкара доагӀаш дар чӀоагӀа хьадахар, цунца цхьана парча жиъчунга хьажар, дог цӀена хилар, коммунистий, берригача къахьегамхой инициативах а опытах а ногӀортилга яр, нахаца дага ца ваьлча Іелуш ца хилар, советски сага йоакхо яр санна самалаш йоахкаш волаш Хьо партийни а пачхьалкхен а кулгалдара боккъонца ленински стиль болаш ва.

Оаха, къахьегамерча Хьа соратникаша, боккъонца коллективни болх вӀаштӀехьбаьккха Хьона хама, ноккъостий сий а терко а яра, Ӏалаьмате доккха хьунар а эхь вадел а долаш Хьо хилара геттара лакха мах бу. Цу дерригне тхоах хӀаргачун леташ уратттаду, тхоашта хьалхашка латта доккхий а бехктокхаме а декхараш кхоачашдара гӀо ду.

ДоагӀаш деяна доккха совгӀат дӀалуш. Константин Устинович, уххаза болчар, миллионаш болча коммунистий а берригача советски а наьха цӀерагӀа Іа теттара чӀоагӀа къахьегарал Хьона доккха баркал ала безам ба са, хӀаьта Хьо могаш-маьрша волаш дукхаза шерашка вахар, партена а халкъа а долча беркате керда толамаш дахар довш Хьона ловпа беккха.

* * *

Жоп луш къамаьл дир ноккъ. К. У. Черненкос.

Ноккъоста К. У. ЧЕРНЕНКО къамаьл

Деза ноккъостий!

ВІукъаба сона, са къахьегама сед лакха мах а беш из совгӀат дадарах доккха баркал ала. Баркал йиала Хьона Дмитрий Федорович Хьа дика дешаш бахьан долаш.

Дег тӀара дика хет сона вӀашш дага а дувлаш ЦК Политбюрой Секретарнатеи, СССР Лакхехьарча Совете вайна болх беш бола ноккъостий тахан укхаза болаш.

Сона дика хет, эггара хьалха, сайна совгӀат далар вай юкъарча къахьегама мах бар, парте коллективно вӀаштӀехьбаьккха политически накъ къобалбари хьажаршри айса лоархӀандаь.

ХӀаьта, алха цаӀ хьайна аьлча, Іа беча балха лакха мах баро, баккъар аьлча, массаза а дог айду. Кхы а чӀоагӀагӀа низ тӀабахийта догъоттийт из бакъдар духхьа. Партеи халкъа хьалхайара шай декхар сийленна кхоачашдар духьа.

Сенхетам волаш айса мел яьккхача хана из декхар кхоачашдарах, сай халкъа пайдана хилара йолча тароеш лоархӀамегӀа а долаш, хӀама хиннадац из наьрхӀа.

Аз из совгӀат хьаен эггара бехктокхамеча а хӀаьта, теш ше аьлча, из КПСС мугӀарашка болх беча укх шовзткъе итт шу совгӀача хана сона нийсъеннача чӀоагӀагӀа халача а хана.

Сайх тийша хьеснача йоккхайча посташ тӀа волаш, сай керттера декхар лоархӀ аз вай социалистически Даймохк тоабара, цӀаккха а лергдоаца ленински гӀулакх котдаккхара, аьттан тӀа машар чӀоагӀбара сай низ кхоачаш мел долл хӀама делга.

Империализма — агрессивность тӀехь, тӀехьа дукхагӀа кулаш хилара кхераме хьал оттад дунен тӀа. Цо вайна массанена а, берригача советски наха хьалхашка къаьстта гӀулакхаш оттаду: цӀаккха а ца хиннача тайпара дика вӀаштӀехьдаьнна хьинарен болх белга, даим фе хулга, мехка оборона ма могга чӀоагӀъелга, тӀема кхерам мелбара, машар лоаттабара долла хӀана делга.

Вай гаргагӀара декхараш шайра белгалдаьд парте XXVI съездеи цул тӀехьагӀа хиннача ЦК Пленумийи решенеша. Вайга я сол хьалхагӀа ЦК Генеральни секретара поста тӀа хиннараша — Леонид Ильич Брежневеи Юрий Владимирович Андроповеи Ӏалаьмате доккха дикъа а доваш киййтъаь, чакхдаха дезача гӀулакхий къаьгган хьаьддан программа.

Съезда решенеша нарарча пятилетка заданеш сийленна кхоачашъяр — уж хӀамаш да хӀанз вай низаш тӀадеваде дезараш. Берригача болхлой низаш — промышленносте а, тӀирсаш хьалдеча а, транспорте а, юрта боахаме а, Іилман образованне сфере а, управленчески аппарате а. Низаш чӀоагӀгӀа тӀадахийта дезаргда, цхьабакъда, белгалдаь мулаш ца даьлча дарддац. Из дӀадех мехка хьашташа.

Цу юкъа дегӀена социализм эргаьнкха тоаяра процессо вай общественна хьалхашка хьеелл керда перспективаш, керда доккхий декхараш оттаду. Дикайга дикалача кхыча боарамга кхоачаш айдала деза хӀама кхоллаш дола мехка низаш а — царга хьежжа йола производственни отношенеш а.

Цунца дуьзаденна дола дукхха декхараш хьатӀайоагӀача, шийтталагӀча пятилетке а тӀехьа кхоачашде дезарга. ГӀаьхагӀча хана йола перспективаш белгаль хургья, гучох, парте XXVII съезд хьаикийта хӀанз кийчъеш латташ проект а йолаш йолча КПСС Программа керда редакце тӀа.

Лоацца аьлча, бе безаш бола болх Ӏалаьмате дукха ба. Массане а бе безаш бола — кулгалхой а, болхлой а, дерригача парте а, дерригача халкъо а. ХӀаьта цунна дола кхоачаман хӀанзе а деиз кийчдеш хила деза.

Берригача советски наьха къахьегамца — сакхетамеча, хьинареча, эффективни къахьегамца — мира Ӏалашдургдаш дар хьал-таро дӀахо лакхъелга, дикагӀа дола, духьшо дӀаьхи, ираьс цар вахар. Из бахьан долаш лоаттаду Ленина парте къовсам а, цунна гӀаберзабу мохк цун Центральни Комитето, вай коммунизм хьалъяра лостамаш белгалдеш.

Кхы кӀезигагӀа чоалханен бехктокхамеи довза декхараш уггар вайна хьалхашка арахьарча политика дакъе а.

Деш дола къамаьл Советски Союзеи ерригача социалистически содружествай дунен халкъашта юкъера позицеш дӀахо чӀоагӀъяра хьаьхьа да.

Деш дола къамаьл агрессивни империалистически гӀоарий, дунен керда тӀом хьалхьеосри гӀийша балхаш юхагоахара хьакъехьа массане а юкъарча машарен дунен халкъашта юкъе цхьана лелаеча гӀуленхини нарщаш чӀоагӀъяра хьакъехьа да.

Вежарашха долча социализма мехкашта ха деза. Советски Союз массаза а шоай тешаме доттагӀеи цхьоггӀийхой хургйолга.

Колониальни е вхолониальни дукъ тӀераккхесача мехкашта а шоаш мукъадахаш кхычарех гийша цӀама доадаш лахарш духьа къовсам лоаттабеча халкъашта а ха деза, Советски СоюзагӀа хьара шоаш кхеталергхиларгеи шоашца солидарность хургхиларгеи массаза а доглаха йиш йолаш уж долга.

Капиталистически пачхьалкхенашта ха деза, кегахьа санна вӀаши юкъера гӀулакхаш цхьаттарра лоладой. Советски Союз массала а цхьатарарча бокъонийи вӀаши гӀойле йолчеи лардатӀа цхьана леладу гӀулакхаш дегӀаккхуала кийча йола, уж шамен дикалар хилар довши йола партнер царна хургйолга.

Деза доттагӀий а ноккъостий а! Шоана дош дала безам ба са, сай дерригe низаш хӀама юхе ца дуташ айса партеи мехкай халкъашка латта исторически декхараш кхоачашдара дӀалургхиларах.

ХӀаьта, бакъдар аьлча, цу хана, хьалхагӀа а санна, аз доглоах вай юкъарча барт тайначa коллективни балхага, теша а йоагӀаш партии дерригa советски халкъи чӀоагӀа тешаш йолча вай Центральни Комитето хьинаре хьаллоацаш хиларга.

* * *

Ноккъоста К. У. Черненкона совгӀат дӀалуча хана цига бар Политбюро членаш: Г. А. Алиев, В. И. Воротников, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов; Политбюро членалла кандидаташ: П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. Н. Пономарев, В. М. Чебриков; КПСС ЦК секретараш: М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, КПСС ЦК член, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитель А. Ф. Ватченко, КПСС ЦК членаш А. М. Александров, С. Ф. Ахромеев, К. М. Боголюбов, Л. М. Замятин, Н. Е. Кручина, О. Б. Рахманин, Е. И. Чазов; СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Т. Н. Ментешашвили, КПСС ЦК Генеральни секретара помощникаш А. И. Вольский, П. П. Лаптев, В. А. Печенев, В. В. Прибытков, В. В. Шарапов.

Константин Устинович Черненкова денна Даьхен деза совгӀат даьъаьда дийнар КПСС ЦК Политбюро членаша, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидаташа, КПСС ЦК секретараша, лоаца баьккхар цунна из могаш-маьрша а волаш вахар а Коммунистически парте, советски халкъа духьа цо чекхдоахача дукхача тайнарча гӀулакхаш тӀа доккхий толамаш дахар а лоаш.

(ТАСС).

АХКАН ХА ЮХАЯККХАРАХ

СССР цаӀ йолча хенан эталонни частотайн пачхьалкхен комиссе хоам бу, ха хуьцар мехка бахача нахана атагӀа кхетадийтар, «ахкан» ха уьттаза юхайоаккхаш денош европейски мехкашка из дечу деношца цхьатарра нисдалийтар духьа а бийсанна транспорт кӀезигагӀа лелаш хилар терркал деш а, хӀанз дена дӀа СССР-е «ахкан» ха хӀара шера март бетта тӀеххьарча кӀирандийнахье бийсанна 2 сахьат даьлча дӀайолайолийтаргхиларах, сентябрь бетта тӀеххьарча кӀирандийнахьа 3 сахьат даьлча юхайоаккхаргхиларах.

Цунца дуьззаденна 1984 шера Советски Союза ерригача территоре тӀа «ахкан» ха юхайоаккхаргья 30 сентябре 3 сахьат даьлча сахьата тӀаьхи цхьа сахьат тӀехьашка даккхарца.